

کامیابی‌ها، ناکامی‌ها و اولویت‌های سینمای ما

نگاهی گذرا به سینمای ایران در ۴ سالی که گذشت

عزیز الله حاجی مشهدی
منتقد فیلم و مدرس سینما

سینمای ایران در برگیرنده مجموعه بزرگی از ظرفیت‌ها، نیروهای توانمند شاغل در صنعت سینما، فیلم‌های سینمایی تولید شده در چرخه رسمی تولید فیلم و مجموعه پشتیبانان این صنعت در بخش‌های دولتی و خصوصی است که در بررسی کلی - حتی با نگاهی گذرا - نیز به سادگی نمی‌توان بخشی از این مجموعه را نادیده انگاشت و به آن بی‌توجه بود. در چنین بررسی‌هایی، صد البته باید به برخی مثال‌های نمونه بسنده کرد و به دلیل فشردگی مطلب و مجال اندک در طرح آنها، نمی‌توان بر جزئیات تأکید کرد. به همین روی، ناگزیریم که در کنار برخی امتیازها، موفقیت‌های انکارناپذیر و توانمندی‌های قابل اشاره، به کمداشته‌ها و مشکلات موجود در عرصه تولید فیلم نیز اشاره کنیم و به موازات آن به برخی از اولویت‌های ضروری برای تغییر شرایط موجود در بعضی از بخش‌ها و فراهم ساختن شرایط مناسب‌تر نیز نگاهی گذرا داشته باشیم. صد البته که بررسی سینمای ایران در یک مقطع زمانی مشخص مثلاً در ۴ ساله اخیر، نیاز به پژوهش جدی و بررسی‌های دقیق‌تری دارد تا به مدد برخی آمار و ارقام مستند و تأیید شده بتوان تصویری واقعی‌تر از آن به دست آورد.

در یک نگاه کلی، نمی‌توان انکار کرد که سینمای ایران با وجود همه کمداشته‌ها و کمبودها، طی همین ۴ سال اخیر فرازها و نقطه عطف‌های روشنی داشته است که تا حدود زیادی نگرانی‌های معمول و گاه مبالغه‌آمیز شائبه ورشکستگی و کساد و بی‌رونقی سینماها را به سادگی از ذهن‌ها پاک می‌کند.

پس از مدت‌های طولانی اختلاف‌های میان «خانه سینما» به عنوان مجمع اصناف سینمایی، با اصلی‌ترین «متولی سینما» یعنی «معاونت سینمایی» آشکارا بر طرف شد و تأثیرات مثبت توجه مشفقانه به این مجموعه بزرگ فرهنگی - هنری، پیام‌های امید بخشی به همراه داشت که از جمله آنها می‌توان به مواردی چون: رونق نسبی گیشه‌های سینما، رشد چشمگیر فروش فیلم‌ها، تنوع در نمایش آثار سینمایی، کم‌رنگ شدن کاذب بازار فروش کمدی‌های سطحی و کم‌ارزش و پرمخاطب شدن برخی فیلم‌ها، از جمله: «اینجا بدون من» (ساخته بهرام توکلی)

که در شرایط غیرعادی و ناآرام، به طور معمول به حاشیه رانده می‌شوند و به آنها بی‌اعتنایی می‌شود. موفقیت در عرصه‌های بین‌المللی برای فیلم‌هایی چون: «جدایی نادر از سیمین» (ساخته اصغر فرهادی) با توجه به درخششی که در جشنواره‌هایی مثل «برلین» و بویژه در رویداد بزرگی چون «آکادمی اسکار» داشته است. آغاز از سرگیری فعالیت فیلمسازی برخی چهره‌های به نسبت پرکار قدیمی همچون: «شادروان شاپورزاد» و «پرویز صبری» و «هادی مشکات» و... که به هر دلیل در انزوایه‌ها سر می‌بردند و حضور موفق بسیاری از فیلم‌های دیگر، از جمله: «اینجا بدون من»، «آلزام» و... چندین فیلم مستند درخشان از سینمای ایران - افزون بر فیلم «اصغر فرهادی» در برخی از جشنواره‌های بین‌المللی را باید نشانه‌های آشکاری از رونق سینمای ایران در سال‌های اخیر دانست.

رویدادهای به ظاهر فرعی و حاشیه‌ای اما تأثیرگذار دیگری نیز در همین چند ساله در سینمای ایران باعث شده است که در فضای مدیریتی سینما نیز شاهد دگرگونی‌هایی باشیم. ارزیابی این دگرگونی‌ها و اینکه برآیند کلی این تغییرات، از جمله: تبدیل معاونت سینمایی به سازمان سینمایی، ایجاد برخی تغییرات اساسی در کارکرد و فلسفه وجودی بنیاد سینمایی فارابی، طرح شورای عالی سینما، مبارزه جدی‌تر با پدیده زبان‌زنجاق فیلم و آسیب‌های ناشی از آن به پیکر نحیف سینما، رونق امیدبخش شبکه نمایش خانگی بویژه با توجه به تولید برخی نمونه‌ها از فیلم‌ها یا مجموعه‌های مستقل، بازگرداندن روز سینما به تقویم رویدادهای مهم و رسمی کشور و اینکه تا چه اندازه به سود سینمای ما منجر شده است، نیاز به بررسی و پژوهشی جدی‌تر دارد. با این همه در یک نگاه کلی می‌توان تأیید کرد که مجموعه این تغییرات به ایجاد نوعی تحرک درونی و پویایی در فضای سینما و تولید فیلم منجر شده است تا سایه سنگین رخوت و بی‌تحرکی و ایستایی و رکود در روند کلی تولیدات سینمایی از سر سینما و سینماگران برداشته شود.

تردیدنی نباید داشت که در سه - چهار ساله اخیر پدایش پدیده دلشادکننده‌ای چون ورود بسیاری از فیلم‌های سینمایی به باشگاه میلیاردی‌ها در زمینه فروش فیلم‌ها، اتفاق خوشایندی است که برای فیلم‌هایی چون: «شهرموش‌ها ۲» (مرضیه برومند)، «خط ویژه» (مصطفی کیایی)، «چ» (ابراهیم حاتمی‌کیا)، امروز (سیدرضا میر کریمی)، «آذر، شه‌خت، پرویز و دیگران» (بهروز افخمی)،

«معراجی‌ها» (مسعود ده نمکی)، «کلاشینکف» (سعید سهیلی)، «رد کارپت» (رضا عطاران)، «طبقه حساس» (کمال تبریزی)، «هیس! دخترها فریاد نمی‌زنند» (پوران درخشنده)، «گذشته» (اصغر فرهادی)، «در بند» (پرویز شهبازی)، «پل چوبی» (مهدی کرم‌پور)، «حوض نقاشی» (ماز یارمیری) و... چند فیلم دیگر، به سود سینمای ما تمام شده است و در فضای تولید فیلم و هنر - صنعت سینما رونقی انکارناپذیر پدید آورده است.

برای کاستن از میزان برخی مشکلات و دشواری‌ها که هم‌اکنون نیز گریبانگیر سینمای ایران است و در مسیر رشد و بالندگی سینمای ملی خطری جدی به حساب می‌آید، فهرست وار می‌توان به موارد زیر اشاره داشت:

- پیگیری جدی‌تر ادامه نمایش فیلم‌هایی که سال‌های سال به دلایل غیرمنطقی رنگ پرده را ندیده‌اند.

- حمایت و پشتیبانی هر چه بیش‌تر سینمای «هنر و تجربه» به عنوان تجربه‌ای مثبت.

- تجدید نظر در خصوص برخی جشنواره‌های فیلم که با مضامین و اهداف و رویکردهای مشابهی برگزار می‌شوند.

- حمایت بیش‌تر از سینمای مستند و تقویت روز افزون «جشنواره فیلم حقیقت».

- افزودن دوباره بخش «نوعی نگاه» و بخش «فیلم‌های اول و دوم»، به عنوان بخش‌های مستقل جشنواره فیلم فجر.

- واگذاری بخش‌هایی از کارهای کیفی جشنواره فیلم فجر - از جمله انتخاب و داوری فیلم‌ها - به بخش‌های کارشناسی و متخصصان و صاحب‌نظران سینمایی و کم‌رنگ‌تر کردن سایه حضور بخش دولتی در این گونه رویدادها.

- تقویت و اهمیت دادن به برخی جشن‌های صنفی از جمله: جشن انجمن منتقدان و نویسندگان سینمای ایران، انتخاب کتاب‌های سینمایی سال و...

- پیگیری‌های جدی ساخت تالارهای نمایش فیلم، بویژه در شهرهای دورافتاده و مناطق محروم از سینما.

- اهمیت دادن به کیفیت و درونمایه‌های جذاب در فیلم‌ها و توجه جدی‌تر به نگارش فیلم‌نامه‌های مستحکم و قصه‌گو و قهرمان محور با هدف تولید فیلم‌های پرجاذبه و خلاقانه.

- سر و سامان دادن به معضل وجود مراکز موازی تصمیم‌گیری در صدور مجوز نمایش و پخش آثار سینمایی.

عکس: وبسایت جشنواره فجر